Adriana Politaj
Uniwersytet Ekonomiczny we Wrocławiu

ROLA OŚRODKÓW WSPIERANIA SPÓŁDZIELNI SOCJALNYCH W PROCESIE ROZWOJU SPÓŁDZIELCZOŚCI SOCJALNEJ W POLSCE

Wstęp

Polityka państwa na rynku pracy w Polsce ukierunkowana jest m.in. na aktywizację zawodową grup społecznych znajdujących się w szczególnie trudnym położeniu ekonomicznym. Przyjęto zaliczać do takich grup: osoby bezrobotne długotrwale, osoby o najniższym wykształceniu lub pozbawione jakiegokolwiek wykształcenia, osoby mające w przeszłości problemy z prawem, osoby leczone z uzależnień oraz osoby niepełnosprawne. Osoby zaliczane do tych grup rzadko aktywnie poszukują pracy, korzystają głównie z pomocy społecznej i pracują dorywczo w rolnictwie, budownictwie lub wykonując proste prace porządkowe. Osoby długotrwale bezrobotne, osoby mające konflikt z prawem, osoby uzależnione, a nawet osoby niepełnosprawne traktowane są jako zagrożone marginalizacją społeczną i wymagają objęcia ich specjalnymi programami terapeutycznymi. Jednym z takich programów przeciwdziałania marginalizacji wymienionych grup społecznych wydaje się być ich powrót na rynek pracy i umożliwienie im podjęcia zatrudnienia w ramach spółdzielni socjalnej.

Pierwsze spółdzielnie socjalne powstały we Włoszech na podstawie ustawy z 1991 r. Pomysł polegał na pomocy w zakładaniu przez bezrobotnych takich spółdzielni, poprzez wstępne dofinansowanie ze źródeł publicznych, zmniejszenie obciążeń biurokratycznych, dodatkowe ulgi i uprzywilejowanie w kontaktach z władzami lokalnymi i centralnymi. Spółdzielnie socjalne istnieją w wielu krajach Unii Europejskiej: w Wielkiej Brytanii, Finlandii, Hiszpanii, Portugalii, Grecji i we Włoszech. We Włoszech istnieje około 4,5 tys. takich spółdzielni, z czego 70% świadczy usługi socjalne, a 30% prowadzi programy reintegracji zawodowej. W spółdzielniach zatrudnionych jest przeciętnie 40–50 osób.

Spółdzielnie socjalne, łączące w sobie idee ekonomii społecznej, czyli działań nie ukierunkowanych na zysk, oraz cechy typowego przedsiębiorstwa prowadzącego działalność gospodarczą, osiągające przychody, ponoszące koszty, płacące podatki i składki nałożone na nie, jako na pracodawców, miały w znacznej mierze rozwiązać problem reintegracji społecznej osób zagrożonych marginalizacją lub znajdujących się już na marginesie społecznym.

Spółdzielnie socjalne tworzą szansę na skuteczne rozwiązywanie problemów osób, które mają największe trudności z funkcjonowaniem w życiu społecznym i zawodowym (w tym głównie na rynku pracy). Wprowadzenie bowiem takiej formy gospodarki społecznej, jaką jest spółdzielczość socjalna, stwarza osobom wykluczonym społecznie możliwość powrotu na rynek pracy, uzyskanie dochodu, umożliwia zdobycie przygotowania zawodowego oraz przezwyciężenia stanu społecznego wykluczenia.

Specyficzna rola na rynku pracy spółdzielni socjalnych, polegająca na tworzeniu miejsc pracy dla osób z różnych przyczyn wykluczonych z życia społeczno-gospodarczego, wymaga wsparcia ze strony państwa. Tym podmiotom należy się pomoc finansowa oraz opieka instytucjonalna, bowiem wykonują zadania na rynku pracy, których państwo podjąć się nie chce, lub wymagałyby znacznych nakładów finansowych i angażowania wielu instytucji oraz osób.

Celem niniejszego artykułu jest określenie zakresu, rozmiarów i efektów finansowego wsparcia spółdzielni socjalnych przez ośrodki wspierania spółdzielni socjalnych.

1. Podstawy prawne oraz cel tworzenia spółdzielni socjalnych w Polsce

Różnorodność kultur i uregulowań prawnych w poszczególnych krajach Unii Europejskiej powoduje, że rozwój ruchu spółdzielczego przybiera różnorakie formy i struktury. W jednych krajach istnieją osobne ustawy o spółdzielniach, w innych przepisy dotyczące spółdzielni są wpisane w inne ustawy, a w niektórych nie ma takich uregulowań w ogóle (*Stowarzyszenie* 2009).

Również w Polsce, w ramach polityki przywracania na rynek pracy osób marginalizowanych, wzorem funkcjonujących już w innych krajach Unii Europejskiej, wprowadzono do katalogu instrumentów aktywnych działań na rynku pracy spółdzielnie socjalne. O ich rozwoju można mówić w zasadzie dopiero od 2005 r., w kontekście trzech aktów prawnych, takich jak: Ustawa z 16 września 1982 r. – Prawo spółdzielcze, Ustawa z 13 czerwca 2003 r. o zatrudnieniu socjalnym, a także Ustawa z 20 kwietnia 2004 r. o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy. Na ich podstawie zaczęły powstawać w Polsce pierwsze spółdzielnie socjalne, rejestrowane w Krajowym Rejestrze Sądowym, mimo że można doszukać się również wcześniejszych przykładów quasi spółdzielni socjalnych (Sprawozdanie MPiPS 2008).

Spółdzielnia socjalna jest osobą prawną w rozumieniu przepisów Ustawy z 23 kwietnia 1964 r. Kodeks cywilny (DzU nr 16, poz. 93, z późn. zm.) z momentem jej wpisu do Krajowego Rejestru Sądowego jako przedsiębiorcy. Spółdzielnia socjalna zatem, tak jak inne spółdzielnie działające w Polsce, funkcjonuje jako przedsiębiorstwo. Podlega więc podobnej procedurze rejestracyjnej i przepisom, które dotyczą przedsiębiorców.

Spółdzielnię socjalną mogą założyć, jak i być również jej członkami, osoby bezrobotne, bezdomni, uzależnieni od alkoholu, narkotyków lub innych środków odurzających, chorzy psychicznie, jak również osoby niepełnosprawne. Warunkiem jest posiadanie przez te osoby pełnej zdolności do czynności prawnych i ukończenie odpowiednich programów terapeutycznych. Założycielami spółdzielni, jak i jej członkami, mogą być również organizacje pozarządowe lub jednostki samorządu terytorialnego, a także kościelne osoby prawne. Warunkiem jest, aby liczba tych osób nie stanowiła więcej niż 50% ogólnej liczby założycieli. Minimalna liczba założycieli to pięć osób fizycznych, a jeśli są to osoby prawne to, co najmniej dwie. Spółdzielnia socjalna może liczyć nie mniej, niż pięć i nie więcej niż 50 członków z wyjątkiem sytuacji, gdy spółdzielnia socjalna powstała w wyniku przekształcenia spółdzielni inwalidów lub spółdzielni niewidomych. W tym przypadku może liczyć więcej niż 50 członków.

Członkostwo w spółdzielni socjalnej mogą nabyć także inne osoby niż wskazane powyżej (tzw. eksperci), jeżeli ich praca na rzecz spółdzielni socjalnej wymaga szczególnych kwalifikacji, których nie posiadają pozostali członkowie tej spółdzielni. Przy czym liczba tych osób nie może być większa niż 50% ogólnej liczby członków spółdzielni socjalnej (przed nowelizacją ustawy było to maksymalnie 20%). Przekroczenie tego limitu, trwające nieprzerwanie przez sześć miesięcy, stanowi podstawę do postawienia spółdzielni socjalnej w stan likwidacji. W przypadku, gdy założycielami spółdzielni socjalnej są organizacje pozarządowe, kościelne osoby prawne lub jednostki samorządu terytorialnego, są one zobowiązane do zatrudnienia w spółdzielni co najmniej pięciu osób zagrożonych wykluczeniem społecznym. Po upływie 12 miesięcy nieprzerwanego zatrudnienia w spółdzielni socjalnej nabywają prawo członkostwa w spółdzielni.

Członkowie spółdzielni socjalnej tworzą dla siebie miejsca pracy, zapewniając dochód sobie i swoim rodzinom, a poprzez wspólne działania zmieniają siebie i środowisko, w którym żyją – tworzą coś, co staje się ich wspólnym dobrem, za co są odpowiedzialni, od czego zależy przyszłość każdego z nich. W tym celu muszą ze sobą współpracować, ucząc się podtrzymywania więzi międzyludzkich, odnajdywania się w rolach społecznych (np. kierownika zespołu, członka ekipy). Zdobywają również umiejętności, które mogą w przyszłości pozwolić na usamodzielnienie zawodowe (Kwiatkowska B. i Chrzczonowicz M., 2008, s. 3).

Przedmiotem działalności spółdzielni socjalnej jest prowadzenie wspólnego przedsiębiorstwa z wykorzystaniem osobistej pracy członków. Spółdzielnia socjalna

działa na rzecz odbudowania i podtrzymania umiejętności uczestniczenia w życiu społeczności lokalnej i pełnienia ról społecznych w miejscu pracy, zamieszkania lub pobytu. Ważną cechą spółdzielni socjalnej jest fakt, iż może ona prowadzić działalność społeczną i oświatowo-kulturalną na rzecz swoich członków oraz ich środowiska lokalnego, a także działalność społecznie użyteczną w sferze zadań publicznych określonych w Ustawie z 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie (DzU nr 96, poz. 873 z późn. zm.). Taka działalność spółdzielni socjalnej określa się mianem reintegracji. Ponadto spółdzielnia socjalna funkcjonuje w celu zawodowej reintegracji jej członków, przez co należy rozumieć działania mające odbudować i podtrzymać zdolność do samodzielnego świadczenia pracy na rynku pracy w ramach prowadzonej przez spółdzielnię socjalną działalności gospodarczej. Zatem działalność gospodarcza spółdzielni socjalnej jest, oprócz formy reintegracji również źródłem dochodów jej członków, jak i źródłem finansowania jej rozwoju. Spółdzielnia socjalna może zatrudniać na zasadach określonych w prawie spółdzielczym, tzn. w formie spółdzielczej umowy o pracę lub w innych formach, np. umowy o dzieło, umowy zlecenia.

Wkład organizacji pozarządowych, kościelnych osób prawnych lub jednostek samorządu terytorialnego może polegać na przeniesieniu lub obciążeniu własności rzeczy lub innych praw, a także na dokonaniu innych świadczeń na rzecz spółdzielni socjalnej, w szczególności na wykonywaniu świadczeń przez wolontariuszy lub pracowników jednostek samorządu terytorialnego, kościelnych osób prawnych lub organizacji pozarządowych.

Statutowa działalność spółdzielni socjalnej w części obejmującej działalność w zakresie społecznej i zawodowej reintegracji oraz działalność społeczną i oświatowo-kulturalną na rzecz swoich członków i ich środowiska lokalnego, jak również działalność społecznie użyteczną w sferze zadań publicznych, nie jest działalnością gospodarczą w rozumieniu przepisów Ustawy z 2 lipca 2004 r. o swobodzie działalności gospodarczej (DzU nr. 173, poz. 1807 z późn. zm.). Tego typu działalność może być prowadzona jako statutowa działalność odpłatna organizacji pożytku publicznego.

Spółdzielnie socjalne mogą prowadzić rozmaitą działalność, począwszy od prac porządkowych, remontowych, gastronomicznych, po usługi internetowe, elektroniczne czy księgowe. W Polsce spółdzielnie socjalne mogą liczyć na wsparcie finansowe i instytucjonalne oraz specjalne uprawnienia w prowadzeniu działalności.

2. Główne instytucje działające na rzecz spółdzielni socjalnych w Polsce

Polskie spółdzielnie socjalne, podobnie jak te działające we Włoszech, Francji, Hiszpanii i innych krajach, w których ta forma przedsiębiorstwa reintegracyjnego

jest dużo bardziej popularna i ma ponaddwudziestoletnie tradycje, otrzymały wiele przywilejów organizacyjnych, finansowych czy też prawnych. Na rzecz popularyzacji tej formy przedsiębiorczości działa w Polsce wiele instytucji, w gestii których znajdują się znaczne środki finansowe oraz możliwości podejmowania działań wspierających w różny sposób ten sektor gospodarki społecznej. Tworzą one swego rodzaju system wsparcia rozwoju spółdzielczości socjalnej w Polsce. Tworzą go: instytucje zaliczane do sektora finansów publicznych (instytucje sektora rządowego i instytucje samorządowe) oraz organizacje pozarządowe.

Szczególnie ważną rolę do spełnienia od początku istnienia spółdzielni socjalnych w Polsce przypisuje się ministrowi pracy i polityki społecznej, bowiem to do jego zadań należy stymulowanie aktywnych postaw na rynku pracy i przeciwdziałanie bezrobociu, zwłaszcza wśród grup zagrożonych bezrobociem długotrwałym. Jego rola jest tutaj szczególnie ważna, bowiem dysponuje on znacznymi środkami finansowymi (m.in. pochodzącymi z Funduszu Pracy oraz Funduszu Gwarantowanych Świadczeń Pracowniczych, a także funduszy unijnych), z których mogą korzystać również spółdzielnie socjalne, realizujące idee zatrudnienia wspomagające osoby bezrobotne.

Oprócz ministra pracy i polityki społecznej, ważną instytucją realizującą pomoc spółdzielniom socjalnym (skupiającym osoby niepełnosprawne) jest prezes Państwowego Funduszu Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych. Między innymi dysponuje on środkami finansowymi na rehabilitację zawodową oraz społeczną osób niepełnosprawnych, które są przekazywane urzędom pracy, skąd bezpośrednio mogą trafić do zatrudniających osoby niepełnosprawne spółdzielni socjalnych.

Trzecim, niezwykle ważnym ogniwem tego systemu instytucji działających na rzecz popularyzacji ruchu spółdzielczości socjalnych w Polsce, są działające od 2005 r. ośrodki wsparcia spółdzielni socjalnych. Dysponują środkami Ministerstwa Pracy i Polityki Społecznej oraz własnymi środkami finansowymi.

Poza tymi głównymi instytucjami, które finansowo i merytorycznie wspierają powstawanie i działalność spółdzielni socjalnych, na rzecz rozwoju tego sektora spółdzielczego działa duża liczba organizacji pozarządowych – głównie stowarzyszeń i zrzeszeń oraz instytucji lokalnych, w postaci inkubatorów przedsiębiorczości, ośrodków pomocy społecznej, ośrodków ds. zwalczania uzależnień itp.

3. Wsparcie finansowe polskich spółdzielni socjalnych

Spółdzielnie socjalne, tak jak inni przedsiębiorcy, mogą korzystać z dostępnych na rynku instrumentów finansowych. Jednakże specyfika tych podmiotów gospodarki społecznej, polegająca m.in. na członkostwie osób marginalizowanych, w praktyce uniemożliwia korzystanie z podstawowych instrumentów finansowych, z których

powszechnie korzystają inni przedsiębiorcy. Wobec tego ustawodawca stworzył odrębny zestaw finansowych instrumentów, wspierających spółdzielnie socjalne, i to na różnych etapach ich cyklu życia. Spółdzielnie socjalne są beneficjentami pomocy publicznej o charakterze negatywnym, jak i pozytywnym. Z jednej strony, są to zwolnienia z poboru należności publiczno-prawnych (opłat, wpłat, składek), z drugiej strony, są to dotacje, preferencyjne pożyczki i refundacje poniesionych wydatków. Należy również dodać, że beneficjentem wsparcia pozytywnego może być sama spółdzielnia, jak i jej członkowie na etapie zakładania spółdzielni oraz przystępowania do spółdzielni.

Głównymi instytucjami, w których gestii znajdują się środki finansowe, kierowane do spółdzielni socjalnych, są (tab. 1): minister pracy i polityki społecznej oraz starostowie, jako dysponenci środków Funduszu Pracy, prezes Państwowego Funduszu Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych oraz starostowie, jako dysponenci środków Państwowego Funduszu Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych. Również minister pracy i polityki społecznej, jako dysponent środków Funduszu Gwarantowanych Świadczeń Pracowniczych, a w jego imieniu kierownicy biur terenowych tego funduszu. Możliwość korzystania przez spółdzielnie socjalne ze środków Funduszu Gwarantowanych Świadczeń Pracowniczych pojawiła się w sierpniu 2009 r. wraz z wejściem w życie ustawy antykryzysowej.

Tabela 1. Podstawowe źródła i formy wsparcia finansowego spółdzielni socjalnych

lp.	Instytucja	Źródło i forma pomocy finansowej	Cel pomocy finansowej
1	Minister Pracy i Polityki Społecznej oraz starostowie jako dysponenci	dotacja z Funduszu Pracy	– dotacja dla bezrobotnego na założenie spółdzielni socjalnej – dotacja dla bezrobotnego na wniesienie wkładu członkowskiego do spółdzielni socjalnych – refundacja składek na ubezpieczenie społeczne – zwrot kosztów pomocy prawnej, konsultacji i doradztwa – refundacja części wynagrodzeń dla bezrobotnych zatrudnionych w ramach prac interwencyjnych i robót publicznych
		jednorazowe wsparcie finansowe z Funduszu Gwarantowanych Świadczeń Pracowniczych	– częściowe pokrycie wynagrodzeń za czas przestoju ekonomicznego lub obniżenia pracownikom wynagrodzenia wskutek zmniejszenia wymiaru czasu pracy – zrekompensowanie obniżki wynagrodzeń w związku z obniżeniem wymiaru czasu pracy pracownikom

lp.	Instytucja	Źródło i forma pomocy finansowej	Cel pomocy finansowej
2	Prezes Państwowego Funduszu Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych	wsparcie z PFRON spółdzielni socjalnych posiadających status zakładu pracy chronionej	– dofinansowanie do oprocentowania zaciągniętych kredytów bankowych – zwrot kosztów za szkolenie zatrudnionych osób niepełnosprawnych – jednorazowa pożyczka w celu ochrony istniejących w zakładzie miejsc pracy osób niepełnosprawnych – dofinansowanie do wynagrodzeń osób niepełnosprawnych – częściowe finansowanie składek na ubezpieczenie społeczne
		dotacja z PFRON	– dotacja dla bezrobotnego na założenie spółdzielni socjalnej – dotacja dla bezrobotnego na wniesienie wkładu członkowskiego do spółdzielni socjalnych
3	Ośrodki wsparcia spółdzielni socjalnych	udzielanie wsparcia finansowego spółdzielniom socjalnym	– poręczenia w przypadku wspierania osób bezrobotnych zamierzających utworzyć spółdzielnię socjalną i ubiegających o środki na ten cel z Funduszu Pracy – pożyczki na opłatę składek ubezpieczeniowych spółdzielców – pożyczki na zakup materiałów i narzędzi niezbędnych do wykonania zadań – pożyczki na wadium składane podczas uczestnictwa w przetargu oraz na wniesienie zabezpieczenia należytego wykonania umowy – granty dla działających spółdzielni socjalnych, które podejmą proces restrukturyzacji profilu swojej działalności oraz dla nowo powstałych grup założycielskich

Do grona instytucji finansujących sektor spółdzielni socjalnych autorka niniejszego opracowania zalicza również ośrodki wspierania spółdzielni socjalnych (OWSS). W ich gestii znalazły się środki finansowe Ministerstwa Pracy i Polityki Społecznej, z których podejmują działania zapobiegające wykluczeniu społecznemu.

Pozostałe instytucje, takie jak Fundusze Pożyczkowe, Fundusze Poręczeniowe, Kanadyjsko-Polska Fundacja Przedsiębiorczości i inne, działające na rzecz rozwoju sektora spółdzielczości socjalnej, w praktyce takich prób nie podejmują w ogóle, lub sporadycznie. Nie mają więc znaczenia w rozwoju sektora spółdzielni socjalnych w Polsce.

4. Ośrodki wsparcia spółdzielni socjalnych i ich rola w procesie rozwoju spółdzielczości socjalnej w Polsce

Ośrodki wsparcia spółdzielni socjalnych powstały w 2006 r. na bazie Regionalnych Funduszy Ekonomii Społecznej (utworzonych w 2004 r., dzięki dotacjom Ministerstwa Polityki Społecznej) jako odzew ze strony ówczesnego ministra właściwego ds. pracy na zgłaszane zapotrzebowanie na instytucje realizujące funkcje doradcze, edukacyjne oraz udzielające wsparcia finansowego spółdzielniom socjalnym.

Geneza tych ośrodków sięga 2004 r. W tym bowiem roku, dzięki dotacjom przyznanym przez ówczesnego ministra polityki, powstały Regionalne Fundusze Ekonomii Społecznej. Udzielały one w latach 2005–2006 pomocy szkoleniowej spółdzielczym grupom założycielskim oraz pomocy finansowej nowo powstałym spółdzielniom socjalnym. Z kolei w 2006 r., w związku z uchwaleniem Ustawy z 27 kwietnia 2006 r. o spółdzielniach socjalnych (DzU nr 94, poz. 651 z późn. zm.), minister pracy i polityki społecznej zatwierdził program wspierania rozwoju spółdzielczości socjalnej. W ramach tego programu, corocznie odbywają się edycje konkursu dla organizacji pozarządowych, jednostek samorządu terytorialnego i związków spółdzielczych, które chcą prowadzić regionalne ośrodki wspierania spółdzielczości socjalnej i świadczyć poradnictwo prawne oraz usługi doradcze w zakresie obsługi księgowej, a ponadto udzielać wsparcia finansowego (jako dysponent środków finansowych Ministerstwa Pracy i Polityki Społecznej) w formie grantów oraz pożyczek. W latach 2005–2006 dysponentem środków finansowych Ministerstwa Pracy i Polityki Społecznej na wsparcie spółdzielni socjalnych były Regionalne Fundusze Ekonomii Społecznej. Dopiero od 2007 r. rolę tę przejęły wspomniane ośrodki. Środki pożyczane spółdzielniom socjalnym przez OWSS mogą być przeznaczane na: opłatę składek ubezpieczeniowych spółdzielców, którym Fundusz Pracy będzie je refundował, zakup materiałów i narzędzi niezbędnych do wykonania udzielonego zamówienia publicznego lub wykonania powierzonego zadania publicznego, wniesienie wadium podczas uczestnictwa w przetargu oraz na wniesienie zabezpieczenia należytego wykonania umowy. W Polsce w 2008 r. było 14 takich ośrodków (w 2007 r. – 11). Spółdzielnia socjalna może ubiegać się o wsparcie w OWSS właściwym ze względu na jej siedzibę – każdy ośrodek obsługuje bowiem co najmniej jedno województwo. Tabela 2 przedstawia działające w latach 2007–2008 ośrodki i rozdysponowane kwoty na działania wspierające spółdzielnie socjalne.

W latach 2007–2008 OWSS otrzymały z MPiPS środki finansowe na łączną kwotę ponad 2,2 mln PLN. A ich łączne wydatki (rozdysponowana dotacja z ministerstwa oraz środki własne) na działania związane z pomocą merytoryczną i finansową spółdzielniom socjalnym sięgnęły kwoty 2,6 mln PLN. Przy czym w 2008 r. nastąpił wzrost wydatków na wsparcie spółdzielczości socjalnej o prawie 230 tys.

Tabela 2. OWSS – ich zasięg działania oraz wydatki finansowe na rzecz spółdzielni socjalnych w latach 2006–2008

Lp.	Podmiot tworzący Ośrodek Wsparcia Spółdzielni Socjalnej	Obszar obsługiwany przez ośrodek	Kwota dotacji z MPiPS		Kwota wydatkowana na działania na rzecz spółdzielni socjalnych (dotacja MPiPS i środki własne)	
			Rok	Kwota	Rok	Kwota
1.	Rzeszowska Agencja Rozwoju Regionalnego w Rzeszowie (OWSS Rzeszów)	woj. podkarpackie	2008	80 000	2008	88 000
			2007	99 431	2007	109 852
2.	Stowarzyszenie „Nowa Szansa" w Zamościu (OWSS Zamość)	woj. lubelskie	2008	80 000	2008	88 720
			2007	88 000	2007	98 427
3.	Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Olsztynie (OWSS Olsztyn)	woj. warmińsko-mazurskie	2008	80 000	2008	118 060
			2007	45 000	2007	45 000
4.	Stowarzyszenie „WAMA-COOP" z Olsztyna (OWSS)	woj. pomorskie woj. opolskie	2008	100 000	2008	112 350
			2007	–	2007	–
5.	Krajowy Związek Rewizyjny Spółdzielni Inwalidów i Spółdzielni Niewidomych w Warszawie (OWSS Warszawa)	woj. kujawsko-pomorskie woj. mazowieckie	2008	100 000	2008	127 109
			2007	184 008	2007	171 267
6.	Stowarzyszenie „JA-TY-MY" z Łodzi (OWSS Łódź)	woj. łódzkie	2008	80 000	2008	90 350
			2007	107 961	2007	120 043
7.	Urząd Miasta i Gminy Byczyna wraz ze Stowarzyszeniem Pomocy Wzajemnej „Barka" w Strzelcach Opolskich (OWSS Byczyna)	woj. opolskie	2008	130 000	2008	143 000
			2007	100 000	2007	110 000
8.	Stowarzyszenie na Rzecz Spółdzielni Socjalnych z Poznania (OWSS Poznań)	woj. wielkopolskie	2008	80 000	2008	91 765
			2007	117 000	2007	117 000

Lp.	Podmiot tworzący Ośrodek Wsparcia Spółdzielni Socjalnej	Obszar obsługiwany przez ośrodek	Kwota dotacji z MPiPS		Kwota wydatkowana na działania na rzecz spółdzielni socjalnych (dotacja MPiPS i środki własne)	
			Rok	Kwota	Rok	Kwota
9.	Ośrodek Pomocy Społecznej w Zaborze, woj. Lubuskie (OWSS Zabór)*	woj. lubuskie woj. zachodniopomorskie	2008	100 000	2008	109 500
			2007	–	2007	–
10.	Związek Lustracyjny Spółdzielni Pracy – Agencja Spółdzielczości w Krakowie (OWSS Kraków)	woj. małopolskie	2008	95000	2008	110 600
			2007	100 000	2007	112 624
11.	Ośrodek Pomocy Społecznej w Kluczach, woj. Małopolskie (OWSS Klucze)*	woj. małopolskie	2008	35 000	2008	52 100
			2007	–	2007	–
12.	Powiatowy Urząd Pracy w Rudzie Śląskiej (OWSS Ruda Śl.)	woj. śląskie	2008	80 000	2008	88 000
			2007	100 000	2007	100 000
13.	Regionalne Centrum Wspierania Inicjatyw Pozarządowych w Wałbrzychu (OWSS Wałbrzych)	woj. dolnośląskie	2008	80 000	2008	95 000
			2007	103 400	2007	113 400
14.	Caritas Diecezji Kieleckiej w Kielcach (OWSS Kielce)*	woj. świętokrzyskie	2008	80 000	2008	99 200
			2007	–	2007	–
15	Razem	–	2008	1 200 000	2008	1 413 754
			2007	1 044 800	2007	1 186 333

*OWSS aplikujące o środki MPiPS od 2008 r.

Źródło: opracowanie własne na podstawie: Sprawozdania z realizacji zadań Ustawy z 27 kwietnia 2006 o spółdzielniach socjalnych. Ministerstwo Pracy i Polityki Społecznej, Warszawa 2008 r. oraz ośrodki wsparcia spółdzielczości socjalnej. Sprawozdanie z realizacji programu Ministra Pracy i Polityki Społecznej pt.: Wspieranie rozwoju spółdzielczości socjalnej za 2008 r., Ministerstwo Pracy i Polityki Społecznej, Warszawa 2009 r.

PLN w stosunku do roku poprzedniego. Należy przy tym dodać, że ponad 60% wydatków skierowanych było na zakładanie spółdzielni i zakup wyposażenia. Pozostałe kwoty wydatkowane przez OWSS-y stanowiły koszty usług doradczych dla członków spółdzielni oraz koszty obsługi administracyjnej.

Zakończenie

Osoby podatne na marginalizację lub już podlegające takiemu procesowi, bez odpowiedniego wsparcia ze strony państwa oraz różnych instytucji, nie są w stanie się usamodzielnić ekonomicznie i wrócić do pełni życia społecznego. Utrzymywanie nad takimi osobami parasola ochronnego w postaci wsparcia finansowego ze środków opieki społecznej na dłuższą metę jest nieefektywne, bowiem utrwala stan marginalizacji lub go nawet pogłębia. Co gorsza, w wielu wypadkach bierność zawodowa oraz usuwanie się na margines społeczny jest kontynuowane w takich rodzinach przez następne pokolenia. Stąd też każda forma działań, dająca szansę na przerwanie takiego patologicznego zachowania osób marginalizowanych, jest bezcenna. Stąd też w Polsce dostrzeżono, że idea przedsiębiorczości, jako sposobu na reintegrację społeczną i pobudzenie aktywności ekonomicznej w tej grupie społecznej, jest konieczna do implementacji. Spółdzielnie socjalne, jako jeden ze sposobów na skuteczną reintegrację osób marginalizowanych, stały się od 2004 r. zasadniczym instrumentem działań państwa w zakresie stymulowania przedsiębiorczości osób wykluczonych społecznie i pozbawionych stabilnych źródeł utrzymania. Ten nowy twór w polskich warunkach gospodarki rynkowej oparto prawnie i organizacyjnie na wzorcach spółdzielni działających we Włoszech, Hiszpanii, Francji czy w innych krajach Europy Zachodniej. W celu popularyzacji tej formy reintegracji społecznej stworzono wiele narzędzi wsparcia finansowego i opieki merytorycznej, bez których spółdzielnie te nie mają szans w zderzeniu z polskimi, niezwykle trudnymi warunkami prowadzenia działalności gospodarczej. Jednym z takich instrumentów jest powołanie ośrodków wsparcia spółdzielni socjalnych, których ideą jest opieka nad powstającymi i działającymi spółdzielniami socjalnymi. Z jednej strony, organizują dla nich opiekę prawną, doradztwo biznesowe, a z drugiej, udzielają pomocy finansowej, bez której nie mogłyby powstać i się rozwijać. O tym, że działalność wspomnianych ośrodków jest ważna dla rozwoju spółdzielczości socjalnej w Polsce, świadczą fakty. W latach 2007–2008 udzielono wsparcia finansowego spółdzielniom socjalnym ze środków OWSS na łączną kwotę ponad 2,6 mln PLN, dzięki któremu powstało ponad 60 spółdzielni (dane Ministerstwa Pracy i Polityki Społecznej) socjalnych ze 150, które działały w końcu 2008 r. Trudno jest zmierzyć efekty doradztwa i opieki merytorycznej prowadzonej przez te ośrodki na rzecz spółdzielni, ale fakt rozwoju tegoż ruchu w Polsce, i to w dobie kryzysu gospodarczego, może stanowić podstawę do postawienia tezy, że bez tych

ośrodków wiele spółdzielni by nie powstało w ogóle albo uległoby likwidacji w krótkim okresie. W efekcie czego kilkaset osób ciągle byłoby beneficjentem pomocy społecznej i ciężarem dla swych rodzin i państwa.

Bibliografia

Kwiatkowska B., Chrzczonowicz M. (2008), Jak założyć spółdzielnię socjalną. Stowarzyszenie Klon/Jawor, Warszawa.

Sprawozdania z realizacji zadań Ustawy z 27 kwietnia 2006 r. o spółdzielniach socjalnych, (2008), Ministerstwo Pracy i Polityki Społecznej, Warszawa.

Ośrodki wsparcia spółdzielczości socjalnej (2009), Sprawozdanie z realizacji programu Ministra Pracy i Polityki Społecznej pt.: Wspieranie rozwoju spółdzielczości socjalnej za 2008 r., Ministerstwo Pracy i Polityki Społecznej, Warszawa.

Stowarzyszenie na rzecz spółdzielni socjalnych (2009), http://www.spoldzielnie.org/spoldzielnie/ spoldzielnie. php.

SUBJECT: THE ROLE OF THE SOCIAL COOPERATIVES PROMOTION CENTERS IN THE PROCESS OF POLISH SOCIAL COOPERATIVES DEVELOPMENT

Summary

One of the unemployment counteraction methods, which is being more and more popular in increasing number of countries is the possibility of creating the social cooperatives. Social Cooperatives are the element of the social economy and they get huge financial and substantial support from different institutions, like the Social Cooperatives Promotion Centers. In this study author has presented the scope, size and the effects of financial support given to the social cooperatives by the Social Cooperatives Promotion Centers.